

Ostravský Lakomec v Divadle Petra Bezruče

Druhou premiérou sezony 2008–2009 se v ostravském Divadle Petra Bezruče stala inscenace Moliérový hry Lakomec, kterou režíroval Zdeněk Dušek. V hlavní roli často uváděného divadelního kusu se objevil Norbert Lichý, jehož ztvárnění nejslavnějšího skoupého hrdiny nelze označit jinak než jako nevšední.

V nejnovějším překladu Vladimíra Mikeše nenajdeme ani stopy po zastaralosti nebo neaktuálnosti hry staré více než tři sta let. Naopak, Lakomec je stále aktuálnější. Charakterový typ Harpagona nemusí hromadit majetek pouze v reáliích 17. století, může lpět na věcech a penězích i o pár století později. Nadčasovost potvrzuje vzhled jeviště (scénu vytvořil Jan Štěpánek), které vzadu uzavírá stylizovaná kulisa stěny domu se třemi dveřmi a po jehož okrajích odpočívá typická veteš Ostravy šedesátých let minulého století jako nemoderní televize, kuchyňská váha, krémová lednička, jelení parohy a nevkusné lustry. Přesahy Moliérový charakterové komedie do současnosti trefně vystihuje také několik vhodně zvolených aktualizujících narážek na město Ostravu a herecký soubor Divadla Petra Bezruče. Norbert Lichý nepodává Harpagona jako vyčpělou, dávno zastaralou postavu, jež je pouhým nositelem konstantního charakteru, ale hraje ho jako někdy nesnesitelného, jindy politováníhodného stárnoucího muže, který si především neví rady sám se sebou. Harpagonův nejslavnější monolog se v Lichého interpretaci proměňuje v nepatetickou důvěryhodnou lamentaci nad ztrátou peněz i iluzí. Ústředním hracím prostorem se stává nemoderní sofa zakryté fialovým přehozem, využívaným při maskování milostných dostaveníček Elise (Sylvie Krupanská) s Valérem (Lukáš Melník) i komických výstupech Valérova sluhy La Fleche (Jan Vlas). Zaujal také Jan Vápeník, který ztvárnil neobvyklou roli nazvanou Mistr Jacques, Harpagonův multisluha. Prostřednictvím několika paruk, klobouků a charakteristických rekvizit (sekáček na maso, prachovka, jezdecký bič) rozehrává etudy, při nichž se „převtěluje“ v jednu postavu za druhou. Neobratnost střídání pokrývek hlavy a nutné čekání ostatních postav na to, až multisluha dokončí jevištní převlek, vnáší do inscenace zcizovací prvek upozorňující na divadelní iluzi. Podobně na ni poukazuje např. chování postav při honičce, kdy se každá z figur pohybuje jiným tempem – od zběsilého běžce La Fleche po Harpagona, jenž našlapuje rozvázně jako ve zpomaleném filmu. Barevně výrazné stylizované kostýmy Evy Jiříkovské (bohatě zdobené sukně, řasené živůtky, rukavicové návleky a mohutné paruky) skýtají efektní podívanou. Upoutá také zvláště „mumlavá“ hudba Daniela Fikejze. Díky vhodným vsuvkám, které vtipně shazují předepsané vyjevení příbuzenských vztahů, se i komplikované rozuzlení posledního dějství jeví uvěřitelně. Inscenace od rozvážného začátku zvolna graduje k závěrečné dobře zvládnuté scéně humorného chaosu.

Autor: Naďa Satková, www.nekultura.cz, 13. ledna 2009

Lakomec u Bezručů je efektní představení

Moliérova komedie Lakomec v nastudování režiséra Zdeňka Duška na scéně ostravského Divadla Petra Bezruče je dokladem vstřícnosti vůči hlavní divácké skupině této ostravské scény, mládeži a studentům.

Obsahem této vstřícnosti je forma. Efektní kostýmy Evy Jiřikovské, originální hudba Dana Fikejze se mladým divákům musí líbit. Horší je to s vyzněním tématu. Režisér Dušek postavil inscenaci, která se svými znaky blíží spíše ke grotesce než ke komedii charakterů, kterou Moliérova předloha v prvé řadě je.

V Duškově pojetí Lakomce převažují vnější znaky. Divák se směje pohybům, intonacím, gestům, což je sice v pořádku, ale samotná tato vnější stránka se mnohdy stává obsahem, a skutečný obsah, zesměšnění a tragika lakomství a lásky k penězům, se dostává na druhou kolej. Geniálně napsané Moliérové postavy jsou zde spíše figurkami, charaktery postav jsou spíše ilustrovány, než vytvořeny herci a uvedeny na scéně do vzájemných konfliktů. I když divák vidí střet mezi synem a otcem, kteří oba jsou posedlí touhou po jedné ženě, i tento konflikt je zobrazen vnějšími prostředky, stylizovaným gestem, stylizovaným mluvním projevem.

Režisér Dušek se nechá unášet formou. Herci sice předvádějí to, co se po nich požaduje, ale i na nich je vidět spíše plnění úkolů než zanícená herecká tvorba. O tom, jak dalece se režie vzdaluje od tématu, svědčí snad divákem nejvřejeji přijatá scéna: převleky Jana Vápeníka, Harpagonova multisluchy. Záměr je zde dobrý: ukázat Harpagonovo „škrťounství“ na podkladě zobrazení všech prací a funkcí, které musí sluha zastat. Obsah se však vytratí, zůstává jen efektní herecký skeč.

Všemu na jevišti dominuje postava Harpagona v podání Norberta Lichého. Jeho výkony tradičně patří k tomu nejlepšímu, co lze u Bezručů vidět. I v této inscenaci tomu není jinak. Norbert Lichý na scéně i tvoří: jeho zmínka o městských obvodech Ostravy, vyzkoušená ve stejné souvislosti Tomášem Jirmanem v arénovské slavné inscenaci Radovana Lipuse Průběžná O(s)trava krve, ovšem diváky pobaví více než tragikomika jeho postavy.

Moliérův Lakomec rozhodně patří na dnešní divadelní jeviště. Patří tam právě z toho důvodu, že peníze jsou v dnešních dobách hybatelem dějin. Patří tam z toho důvodu, aby divadlo samo řeklo, že to není žádná legrace. Sdělit vážné téma skrze komedii, to patří k nejvyššímu umění. Moliérův Lakomec v podání Divadla Petra Bezruče je však spíše jen efektní komediální groteskou než oním komediálními prostředky vyjádřeným vážným varováním před temnou silou peněz.

Autor: Ladislav Vrchovský, Moravskoslezský deník, 4.12.2008

Třeskutě vtipný Lakomec

Divadlo Petra Bezruče vsadilo mezi premiéry této sezóny na jednu jistotu. Spojilo potřebu uvedení klasického textu s inscenací, která má odlehčit repertoár. Výsledkem je inscenace Molièrova Lakomce. Současné nastudování známé tragikomedie se vydařilo a dovede pobavit nejen většinového diváka.

Nadčasový text o lakomém maloměšťákovi a vdovci Harpagonovi rezonuje i dnes, a to jej Molière napsal více než před 340 lety. Harpagon je prototypem člověka, kterého zdeformovaly peníze. Jsou pro něj jediným smyslem jeho existence. Pro bohatství je Harpagon schopný obětovat i štěstí vlastních dětí. Původní Molièrův text má v sobě dvě roviny – převládající komickou a, řekněme, tragickou nebo přesněji kritickou, která rezonuje v Molièrově výsměchu a ironii, s jakou vykreslil Harpagona a některé situace (když se Harpagon necitelně a s vidinou zisku baví se svými dětmi o jejich sňatcích, je to komické i tragické zároveň). Režisér inscenace Zdeněk Dušek se nepustil do interpretačních experimentů nebo hledání nových významů a vsadil na jistotu: akcentuje komickou a ironickou složku a z Lakomce udělal ryzi komedii či spíše grotesku přístupnou kterémukoli divákovi.

Lakomec u Bezručů je skutečně třeskutě vtipný. Nepamatuji si, kdy jsem se naposledy v divadle smál tak, až jsem brečel. Režisér Zdeněk Dušek dovede jít komické složce Lakomce v nejpozitivnějším slova smyslu naproti: umí vygradovat pointu, na původním textu staví nové vtipy a aktualizace (to když třeba Harpagon vyjmenovává městské obvody Ostravy), dovede si „vyhrát“ se stylizací i vnějšími prostředky. Právě na nich Lakomec stojí – herci záměrně přehrávají ad absurdum, gestikulují, šklebí se, pobíhají po nevelké scéně, perou se, glosují dění, zkrátka rozehrávají grotesku plnou skečů, která divákovi nedá oddechnout. Stylizace a prostředky komiky Lakomce nejsou objevené, v rámci své kategorie komedie/grotesky je ale inscenace poctivým řemeslem. Jde vidět, že Dušek umí a že mu daný žánr sedí.

V Lakomci je situací, kdy se publikum doslova dává smíchy, mnoho. K těm nejpovedenějším patří dialogy Harpagona (Norbert Lichý) s jeho multisluhou (Jan Vápeník), který narychlo střídá paruky a rekvizity, a tím bleskurychle přeskakuje mezi rolemi služky, kuchaře nebo podkoního. Je to hra, takové dětské vyblbnutí, které je každému blízké. Při dialogu zestárlého Harpagona a jeho možné nastávající Mariane (Tereza Vilišová) zase herci dávají mimiku a gesta tak, že se nedá nevyprsknout smíchy.

Snaha vnějškově pobavit a nepouštět se do další roviny jde dobře vidět na postavě Harpagona. Jakkoli je Norbert Lichý bezesporu nejlepším hercem své generace nejen v Ostravě, jeho Harpagon je spíše karikaturou a komickou, jenže plochou figurkou. Výstup, kdy Harpagon zjistí, že mu někdo ukradl peníze, je bezobsažný a zapadá do rychlého sledu dění, který má hlavně bavit. Klíčový Harpagonův monolog je v inscenaci Bezručů pouze epizodkou – ukázat, že je Harpagon nešťastný a přišel o peníze, a jede se dalším komickým číslem dále. Vnější komické prostředky zkrátka přebíjejí obsah.

Pokud přistoupíme na to, že Lakomec je groteskou, v níž herci netvoří a nevykreslují charakterů svých postav zevnitř, ale užívají vnější prostředky pro pobavení, pak je třeba pochválit i herecké výkony. Norbert Lichý, Tomáš Dastlík, Tereza Vilišová i Sylvie Krupanská karikaturují své postavy nejpřesvědčivěji a mají největší rejstřík výrazů a gest, takže diváky baví nejvíce. Ostatní herci se s menšími rolemi poprali také dobře, jen mi trochu nesesedly postavy komisaře (Přemysl Bureš) a intrikánky Frosine (Kateřina Krejčí). Možná to byl režijní záměr, ale obě tyto postavy nezapadají do stylizace inscenace a jejich projev je proto

rušivý. Vypíchnout bych ještě chtěl angažování doyena českého loutkoherectví Jiřího Volkmera. Je příjemné jej vidět na prknech u Bezručů a zrovna v roli zámožného šlechtice.

Stylizovanost inscenace se projevuje i v efektních a barevných kostýmech, které neskrývají nápad (troufám si tvrdit, že otázka, proč některé postavy mají gumáky, nedá spát nejednomu divákovi), a hravé hudbě Dana Fikejze. Scéna je strohá a malá, ale dostačující. Ostatně inscenace má cestovat po hostovačkách.

Lakomec je v nejlepším slova smyslu inscenací pro všechny. Jako oddechová zábava, u které člověk vypne a pobaví se, funguje stoprocentně. Divadlo potřebuje i tyto inscenace a zrovna Bezruči si podobný kus dovolit mohou. Jen Lakomci chybí něco navíc. Sice diváky dobře baví, ale přišel o to, čemu se v literatuře říká ideový význam díla. Tedy jakýsi přesah, snaha sdělit nějakou myšlenku, popostrčit diváka k zamyšlení nad nějakým tématem, ukázat mu uměleckými prostředky nějaký problém. V původním textu Lakomce toto obsaženo je (byť nahlíženo ironickou perspektivou), v inscenaci nikoli – je z ní „jen“ groteska, okleštěná o jakoukoli interpretaci. Pochopitelně i groteska má právo na život. Jenže existují i inscenace, které jsou zábavné, vtipné a oddechové, ale současně mají to, co Lakomci u Bezručů chybí. Proto i vzhledem ke kontextu tvorby Divadla Petra Bezruče posledních let hodnotím šedesáti procenty (tedy nadprůměrem!). Na Lakomce si tak nebo tak zajděte a vezměte s sebou klidně i toho, kdo do divadla jinak nechodí. Je to totiž opravdu švanda.

Autor: Dimitrios Vlasakudis, 28. 1. 2009, www.ostrvablog.cz
